

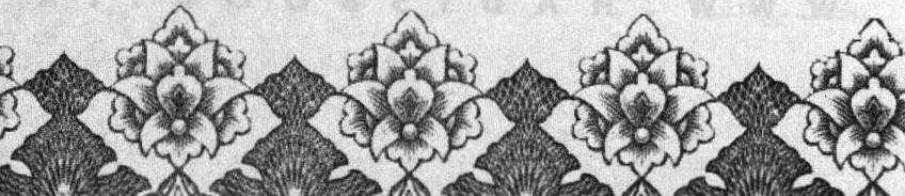
عیش و معاش

زندگی گزارا دیر تو اقتصاد اسلامی

دستگیر حسین بانکی پور فرد

عضو هیئت علمی دانشکده اصول الیت دانشگاه اسمان

WWW.IR

انتشارات حدیث راه عشق
شماره نیت ۷۰۵۲

عیش و معاش

دکتر امیر حسین بانکی پور فرد

عضو هیئت علمی دانشکده اهل بیت دانشگاه اصفهان

سرشناسه: بانکی پور فرد، امیر حسین، ۱۳۴۹ -

عنوان و نام پدیدآور: عیش و معاش / مولف امیر حسین بانکی پور فرد.

مشخصات نشر: اصفهان: حدیث راه عشق، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری: ۲۶۶ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۷۲۲-۲۸-۳

وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: کتابخانه.

موضوع: اسلام و اقتصاد

موضوع: اقتصاد خانواده - جنبه‌های مذهبی - اسلام

موضوع: رزق و روزی - جنبه‌های مذهبی - اسلام

شناسه افزوده: سطوت، مه‌رناز، ۱۳۵۰ -

رده بندی کنگره: ۱۳۹۳ع۹/۲۲ب/۲۲۳۰/۲

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۴۸۳۳

شماره کتابشناسی ملی: ۲۴۶۸۵۸۰

شناسه افزوده: ارشدی، وحید، ۱۳۵۵ -

سنتیاران علمی: دکتر وحید ارشدی و مه‌رناز سطوت

براستاران: دکتر محمد تقی اژه ای و سعید غفر الهی

براح جلد: حامد مغروری | صفحه آرای: فاطمه ناعم اصفهانی | امور فنی و نگارگری: مجوز: مهری ناعم اصفهانی

مدیر تولید: محمد امین شریف احمدیان | مدیر فروش و بازرگانی: سید محمد حسین فرهاد نیا

تمام حقوق چاپ و نشر این اثر برای انتشارات حدیث راه عشق محفوظ است.

نوبت چاپ: اول / تابستان ۱۳۹۴

شمارگان: ۳۰۰۰ جلد

قیمت: ۱۴۰۰۰ تومان

تلفن مرکز بخش: ۰۹۱۳۳۱۶۵۵۴۳ شماره پیامک: ۱۰۰۰۹۱۳۳۱۶۵۵۴۳

نشانی: اصفهان، میدان قدس، خیابان مصلی، حدفاصل چهارراه اوحدی و میدان شهید فهمیده

بیه عزیزان تقاضا می‌کنیم پس از مطالعه کتاب عیش و معاش هر گونه نظر، انتقاد و یا پیشنهاد (در زمینه های مختلف محتوی، چاپ، طرح جلد و ...) خود را به بخش اختصاصی کتاب در سایت ارسال فرمایید.

سخن ناشر

آثار مکتوب، به عنوان باثبات‌ترین وسیله‌ی انتقال فرهنگ در میان جوامع، و نیز یکی از مهم‌ترین ابزارهای هدایت و تکامل فرهنگی و انسانی، دارای اهمیت فراوان بوده و با جذب مخاطبان بسیار، به خصوص قشر جوان، در حفظ ارزش‌های یک ملت و یا در نهادینه کردن فرهنگ بیگانه، می‌تواند نقش بسیار مهمی ایفا کند.

در این راستا، «انتشارات حدیث راه عشق»، با این هدف، در سال ۱۳۸۲، به عرصه‌ی فرهنگی کشور وارد شد. این مجموعه‌ی فرهنگی که ادامه دهنده‌ی مسیر «مؤسسه‌ی حدیث راه عشق» است، با تدوین و چاپ کتاب در حوزه‌های گوناگون ازدواج و خانواده، تاریخی، اجتماعی، فرهنگ هویت اسلامی، مطالب ارزشمندی را در اختیار خوانندگان قرار می‌دهد.

در سال‌های اخیر انتشارات حدیث راه عشق، با داشتن گروه‌های پژوهشی با تجربه، به عنوان ناشر تخصصی ازدواج و خانواده شناخته شده و هم‌اکنون نیز با همکاری پژوهشگران «مرکز مطالعات و تحقیقات حیات طیبه» و «شبکه شفا» (شبکه‌ی فعالین ازدواج)، در صدد رسیدن به اهداف والاتری در زمینه‌های مختلف می‌باشد.

این مجموعه با هدف طراحی‌های مشترک فرهنگی، ایجاد سیستم‌های مدرن توزیع سراسری، ایجاد زیرساخت‌های ترویجی و تبلیغی کتاب، ایجاد پاتوق‌های هم‌فکری نویسندگان همسو برای طراحی و بهینه‌سازی وضعیت نشر، تسهیل دسترسی به کتاب‌های این انتشارات، شیوه‌های مطالعاتی کارآمد، ایجاد بستر تعاملات گسترده میان عوامل تولید کتاب و ناشران و همچنین حمایت از طرح‌های پژوهشی کاربردی و مرتبط و حضور پررنگ‌تر در حوزه‌ی نشر کتاب، بسترسازی برای تولید یا ترجمه‌ی آثار ارزشمند به فعالیت خود ادامه می‌دهد.

در پایان، انتشارات حدیث راه عشق، در راستای تحقق اهداف خود که همانا تحکیم مبانی دینی و حفظ هویت فرهنگی جامعه است، دست‌همه‌ی محققان و پژوهشگران در این حوزه را، به‌گرمی می‌فشارد و مسلماً اظهار نظرهای مشفقانه و رهنمودهای اهل قلم می‌تواند در پیشرفت این مجموعه، موثر واقع شود.

و من الله التوفیق

فهرست مطالب

۱ مقدمه

فصل اول: عوامل برکت و وسعت رزق

- ۷ ۱-۱- رزق و روزی
- ۸ ۱-۲- روزی حلال و طیب
- ۱۱ ۱-۳- حرام خواری
- ۱۲ حرام کردن روزی حلال
- ۱۳ آثار حرام خواری
- ۱۶ ۱-۴- تقدیر الهی
- ۲۰ ۱-۵- تدبیر و تلاش
- ۲۲ ۱-۶- عوامل برکت ساز
- ۲۵ الف) سحرخیزی
- ۲۶ ب) تغذیه‌ی مبارک
- ۲۹ ج) مشورت و مشارکت
- ۲۹ د) ازدواج
- ۳۰ هـ) پرداختن به امور عبادی
- ۳۵ و) تخلق به اخلاق حسنه
- ۳۷ ز) رعایت عدالت
- ۳۸ ح) حُسن روابط اجتماعی
- ۴۰ ۱-۷- عوامل محرومیت و فقر
- ۴۱ الف) بیکاری و تنبلی
- ۴۱ ب) تکیه بر غیر خدا
- ۴۲ ج) اجیر دیگران شدن
- ۴۲ د) گناه
- ۴۴ ۱-۸- سنت الهی در مورد دنیا پرستان و کفار

فصل دوم: جایگاه اقتصاد در خانواده

- ۴۹ ۲-۱- نقش اقتصاد در انتخاب همسر
- ۴۹ الف) کفویت اقتصادی
- ۵۵ ب) توانمندی اقتصادی
- ۵۷ ج) گفتگوی اقتصادی
- ۵۹ د) تصمیم گیری
- ۶۲ ۲-۲- شناخت اقتصادی دوران عقد
- ۶۲ الف) آشنایی دختر با تمکن مالی پسر
- ۶۲ ب) آشنایی و آمادگی پسر نسبت به هزینه‌های زندگی
- ۶۴ ج) شیوهی شناسایی
- ۶۵ د) نگرانی‌ها
- ۶۷ ۲-۳- تقسیم وظایف اقتصادی زن و مرد
- ۷۲ ۲-۴- اشتغال زنان
- ۷۲ الف) نگاه اسلام
- ۷۴ ب) حق مالکیت زن بر اموال و درآمد خود
- ۷۷ ج) فواید حضور اجتماعی و اشتغال زنان در عصر کنونی
- ۸۱ د) مشکلات و معایب اشتغال زنان
- ۸۶ ه) نحوه‌ی برخورد مرد با همسر شاغل
- ۸۸ و) شرایط اشتغال زنان
- ۹۳ ۲-۵- پیامد عصر جدید

فصل سوم: فرهنگ کار

- ۹۹ ۳-۱- جایگاه و اهمیت کار در اسلام
- ۹۹ الف) کار جزء لاینفک زندگی
- ۱۰۱ ب) امرار معاش از دست‌رنج خود
- ۱۰۲ ج) کار، مسؤولیت اجتماعی
- ۱۰۳ د) نگاه عبادی به کار
- ۱۰۶ ه) کار، رویه‌ی عمومی عالم
- ۱۰۸ و) بیزاری دین از تنبلی، بیکاری و پرخواهی
- ۱۱۱ ۳-۲- ارزش و انگیزه‌ی کار
- ۱۱۱ الف) نیت کار
- ۱۱۲ ب) ارزش کار و کارگر

۱۱۲	ج) اتکاء به فضل الہی نہ درآمد
۱۱۶	د) رفع نیاز خانواده
۱۱۷	۳-۳- فواید کار
۱۱۷	الف) استقلال مالی
۱۱۹	ب) تأثیرات روحی - روانی مثبت
۱۲۱	ج) تعلیم، تربیت و تعالی انسان
۱۲۴	۳-۴- اقسام کار
۱۲۶	الف) کار فرهنگی
۱۲۸	ب) کار تولیدی
۱۳۰	ج) کار توزیعی
۱۳۱	د) کار خدماتی
۱۳۵	۳-۵- الگوی کامل کار
۱۳۶	الف) کار فرهنگی
۱۳۷	ب) کار تولیدی
۱۳۹	ج) کار توزیعی
۱۴۰	د) کار خدماتی
۱۴۱	۳-۶- قوانین و احکام کار
۱۴۴	۳-۷- جهاد اقتصادی

فصل چهارم: تولید و درآمد

۱۴۹	۴-۱- تولید ثروت
۱۵۱	۴-۲- درآمدهای حلال
۱۵۱	الف) ارزش کسب حلال
۱۵۲	ب) اقسام درآمدهای حلال
۱۵۳	ج) شرایط کسب حلال و طیب
۱۵۶	۴-۳- درآمدهای حرام
۱۵۶	الف) عواقب کسب حرام
۱۵۸	ب) اقسام درآمدهای حرام
۱۵۹	ج) درآمدهای ناپسند در روایات
۱۶۲	د) مصادیق بارز درآمدهای حرام
۱۷۱	۴-۴- انحرافات اقتصادی
۱۷۱	الف) پارتی بازی

۱۷۳	(ب) گران فروشی
۱۷۴	(ج) سوداگری
۱۷۴	(د) رانت خواری اطلاعاتی
۱۷۵	(هـ) فرار مالیاتی
۱۷۵	(و) قاچاق کالا
۱۷۶	(ز) پولشویی
۱۷۶	۵-۴- عوامل آلودگی به مال حرام

فصل پنجم: پس انداز و سرمایه گذاری

۱۸۱	۱-۵- پس انداز
۱۸۳	۲-۵- آموزش مدیریت مالی به فرزندان
۱۸۴	(الف) ارزش پول
۱۸۷	(ب) الگو پذیری
۱۸۸	(ج) پول توجیبی
۱۹۰	۳-۵- سرمایه گذاری
۱۹۳	۴-۵- کنز (ثروت اندوزی)

فصل ششم: مصرف

۱۹۹	۱-۶- کالا
۱۹۹	(الف) انواع نیاز
۲۰۰	(الف) قیمت و ارزش کالا
۲۰۱	۲-۶- مهارت خرید کالا
۲۰۱	(الف) مشاوره و تحقیق
۲۰۷	(ب) اصول اساسی در خرید
۲۱۵	(ج) آداب و قواعد و روانشناسی خرید
۲۱۹	(د) اذکار و ادعیه‌ی خرید
۲۲۲	۳-۶- سبب مصرف
۲۳۴	۴-۶- معیارهای مصرف
۲۳۴	(الف) رعایت عرف اجتماعی
۲۳۵	(ب) رعایت شأن
۲۳۶	(ج) توسعه و رفاه
۲۳۹	(د) قناعت

۲۴۳	۵-۶- انواع مصرف
۲۴۳	الف) مصرف بخیلانه
۲۵۰	ب) مصرف مسرفانه
۲۵۷	ج) مصرف مقتصدانه
۲۶۰	د) مصرف زاهدانه
۲۶۵	۶-۶- راهکارهای تغییر نگرش و رفتار مصرفی غلط
۲۶۶	الف) تدریجی بودن تغییرات
۲۶۶	ب) نگرستن از منظر دیگران
۲۶۷	ج) تلقی مثبت از رفتار دیگران
۲۶۸	د) تنظیم روابط با دیگران
۲۷۰	هـ) دوری از زندگی تجملاتی
۲۷۱	۷-۶- توافق و تفاهم در مصرف

فصل هفتم: مسکن

۲۷۷	۱-۷- اهمیت مسکن
۲۷۹	۲-۷- ویژگی‌های مسکن
۲۷۹	الف) مهندسی مادی
۲۸۶	ب) مهندسی معنوی
۲۸۸	۳-۷- انواع مسکن
۲۹۰	۴-۷- مشکل مسکن

فصل هشتم: بحران‌های مالی و روش‌های مقابله با آن

۲۹۷	۱-۸- بحران‌های مالی
۲۹۸	۲-۸- آگاهی خانواده از بحران‌های مالی
۲۹۸	الف) همسر
۳۰۱	ب) فرزندان
۳۰۲	۳-۸- پیامدهای بحران مالی
۳۰۲	الف) فقر (تنگ‌دستی)
۳۰۴	ب) اضطراب، یأس و افسردگی
۳۰۵	۴-۸- راهکارهای مقابله
۳۰۵	الف) کاهش هزینه‌ها
۳۰۶	ب) استقراض (خدمات وام)

۳۰۷	ج) پرهیز از ریشه‌های فقر
۳۰۸	د) تکدی‌گری

فصل نهم: انفاق و توزیع ثروت

۳۱۳	۹-۱- بیمه‌ی الهی
۳۱۴	۹-۲- آداب انفاق
۳۱۸	۹-۳- قرض الحسنه
۳۲۱	۹-۴- خمس
۳۲۳	۹-۵- زکات
۳۲۴	۹-۶- صدقه
۳۲۷	۹-۷- وقف

فصل دهم: ادعیه و اذکار وسعت رزق

۳۳۱	۱۰-۱- نمازها
۳۳۵	۱۰-۲- اذکار
۳۳۸	۱۰-۳- تلاوت قرآن
۳۳۸	۱۰-۴- استغفار
۳۴۰	۱۰-۵- ادعیه
۳۴۷	منابع و مآخذ

مقدمه

از مسائل بسیار مهمی که در فرهنگ اسلامی در مبحث خانواده به آن پرداخته شدیم، اقتصاد خانواده است. «اقتصاد خانواده؛ علم تدبیر منزل، اداره منابع مالی خانواده و برقراری تعادل دخل و خرج در خانواده است.»^۱ اقتصاد خانواده، یکی از موضوعاتی است که در ادبیات اقتصاد متعارف، از سه دهه‌ی گذشته مطرح شده است و انتخاب‌های بهینه‌ی انسان‌ها را برای تشکیل خانواده، رفتار اقتصادی خانواده در تقابل با هم و در طی زندگی، در ابعاد مختلف مورد تجزیه و تحلیل قرار داده است.

نگاه اسلام به تأمین اقتصاد خانواده، نگاهی دقیق، واقع‌گرایانه و زیباست. در روایات اسلامی تعبیر شگفت‌انگیز همراه با نگرشی قدسی و معنوی در خصوص هزینه‌های اقتصادی خانواده وجود دارد. برای نمونه این حدیث زیبا از نبی مکرم صلی الله علیه و آله اسلام قابل توجه است: «دیناری را در راه خدا [جهاد] انفاق می‌کنی؛ دیناری را برای آزادی بنده‌ای می‌دهی؛ دیناری را به مستمندی صدقه می‌دهی؛ و دیناری را خرج خانواده‌ات می‌کنی. از میان این‌ها بزرگ‌ترین پاداش را آن دیناری دارد که خرج خانواده‌ات کرده‌ای.»^۲ و در حدیث دیگری می‌فرماید: «هر کس در شهری از شهرها برای خانواده‌اش

۱. مدیریت و اقتصاد در خانواده، احمد صافی، ص ۱۳۵.

۲. «دینار أنفقته فی سبیل اللّٰه و دینار أنفقته فی رقبه و دینار تصدقت به علی مسکین و دینار أنفقته علی أهلک أعظمها أجر الذی أنفقته علی أهلک»؛ کنز العمال، ج ۱۶، ح ۴۴۴۴۴، ص ۲۷۷.

تلاش کند؛ خواه در تنگدستی به سر برد یا در گشایش، روز قیامت با پیامبران می‌آید، هان! نمی‌گوییم در کنار آنان راه می‌رود؛ بلکه در مقام و منزلت آنان است.»^۱

اقتصاد خانواده حکایت از این دارد که متغیرهای اقتصادی در شکل‌گیری یک خانواده (ازدواج)، پایداری خانواده و نیز اتمام دوران خانواده (طلاق) نقش دارد و صاحب‌نظران این عرصه به دنبال این موضوع هستند که نحوه تنظیم فعالیت‌های اقتصادی و تقسیم کار اعضاء خانواده را بر سایر متغیرهای اقتصادی، اجتماعی مورد بررسی و ارزیابی قرار دهند.

در این نوشتار به دنبال آن هستیم که از منظر سبک زندگی اسلامی به اقتصاد خانواده بپردازیم چرا که قطعاً تدبیر معیشت به نحو سالم می‌تواند ضمن استحکام بخشی به خانواده، لذت و آرامش را در خانواده تقویت کند. در واقع معاش سالم هم در معاد فرد اثر می‌گذارد که «من لامعاش له لا معادله» و هم در عیش یعنی بهره‌مندی شیرین از زندگی، بر این اساس کتاب به نام عیش و معاش موسوم گشت؛ باشد که با عنایات الهی و توجه حضرت ولی عصر^{علیه السلام} مطالب کتاب باعث بهره‌مندی از عیش و لذت دنیا و آخرت برای خانواده‌ها گردد.

در پایان از آن جا که این اثر حاصل یک کار جمعی طی سه سال بوده است، از تمامی کسانی که در این مدت مرا یاری کردند، تشکر می‌نمایم. در این میان سرکار خانم مهرناز سطوت در تهیه و تنظیم فیش‌ها، دکتر تقی ارژای در ویراستاری، دکتر وحید ارشادی در بازخوانی مطالب از حیث علم اقتصاد و تدوین فصل مصرف و جناب سعید غفرالهی در اصلاح و بازبینی

۱. «مَنْ كَانَ فِي مِصْرَ مِنَ الْأَمْصَارِ سَعَىٰ عَلَىٰ عِيَالِهِ فِي عُسْرِهِ أَوْ يُسْرِهِ جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَعَ النَّبِيِّينَ، أَمَا إِنِّي لَا أَقُولُ بِعِيشِي مَعَهُمْ، وَلَكِنْ فِي مَنْزِلَتِهِمْ» كُنز العمال، ج ۱۶، ح ۴۴۴۷۹، ص ۲۸۲.

نهایی و تصحیح روایات و خاتم اشرف السادات فتحی در تنظیم فصل اول و
سوم نقش بسزایی داشته‌اند؛ همچنین از دست اندرکاران انتشارات حدیث
راه عشق آقایان ابراهیم عمرانی و محمدهادی عسگری و خانم فاطمه ناعم
اصفهانی کمال تشکر را دارم؛ اجر همگی با صاحب الزمان ارواحنا فداه.

امیرحسین بانکی پورفرد

اصفهان - میلاد امام رضا علیه السلام

۲۶ ذی القعدة ۱۴۳۶ هـ ق

۴ شهریور ماه ۱۳۹۴ هـ ش

www.ketab.ir